

РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА, АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-9156.110.2.83-91>
УДК 343.98

Васильєв С. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії, археології та гуманітарних дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна)

e-mail: Stas.vasilev.83@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1470-4426>

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Наукова стаття присвячена особливостям адміністративної відповідальності науково-педагогічних працівників за порушення вимог академічної доброчесності. Вивчено норми законодавчих актів, які передбачають вимоги дотримання академічної доброчесності, захист авторського права та права інтелектуальної власності. З'ясовано правові засади захисту права інтелектуальної власності й притягнення винуватців до адміністративної відповідальності за порушення авторського права. Розглянуто підзаконні акти, які регулюють діяльність Національного агентства забезпечення якості вищої освіти щодо встановлення фактів порушень академічної доброчесності.

Визначено особливості правового регулювання адміністративної відповідальності викладачів за порушення правил академічної доброчесності під час наукової діяльності. Стверджується, що плагіат та інші порушення вимог академічної доброчесності можуть бути кваліфіковані як адміністративний проступок, передбачений ст. 51-2 КУпАП, незалежно від завдання шкоди в результаті незаконного вчинку. Звернуто увагу на те, що для підтвердження факту порушення авторського права необхідно провести експертизу у сфері інтелектуальної власності. Наголошено, що порядок призначення експертизи у справі про адміністративне правопорушення й вимоги до висновку експерта в КУпАП чітко не встановлені, що є прогалиною чинного законодавства. Стверджується, що підтвердити факт академічного плагіату в окремих наукових працях мають право експерти Національного агентства забезпечення якості вищої освіти.

Сформульовано пропозиції для вдосконалення законодавства, яке регулює проведення експертизи у справах про адміністративне правопорушення. Пропонується передбачити в Законі України «Про вищу освіту» повноваження Національного агентства забезпечення якості вищої освіти щодо встановлення випадків порушення академічної доброчесності в будь-яких наукових працях.

Ключові слова: академічна доброчесність, адміністративна відповідальність, правове регулювання, інтелектуальна власність, авторське право, науково-педагогічний працівник.

Постановка проблеми. Дотримання вимог академічної доброчесності є запорукою авторитету, поваги й належної ділової репутації дослідника в науковому товаристві. Водночас порушення правил академічної доброчесності може стати підставою не тільки для дисциплінарної, а й адміністративної відповідальності науково-педагогічного працівника. Для забезпечення невідворотності відповідальності за порушення авторського права та права інтелектуальної власності має існувати ефективний механізм доведення фактів плагіату й інших порушень авторського права. Перелічені фактори зумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дотримання академічної доброчесності й особливості проведення експертизи у справах про адміністративні правопорушення відображено у працях деяких дослідників. Зокрема, правові засади забезпечення академічної доброчесності відбито в статтях О. Є. Костюченка [1], Є. В. Дуліби й В. І. Гришко [2], а також Д. В. Сопової [3]. Зазначені науковці вивчали юридичні й етичні аспекти дотримання академічної доброчесності, але не досліджували проблеми притягнення до відповідальності за порушення вимог академічної доброчесності. Особливості проведення експертизи у справах про адміністративні правопорушення відображено в працях О. М. Ключова [4], Н. В. Шахман [5], О. П. Угровецького [6]. Праці вказаних науковців корисні для дослідження, так як установлення фактів порушення авторського права потребує проведення експертизи у сфері інтелектуальної власності. Однак проблеми притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог академічної доброчесності залишаються недостатньо вивченими в українській юридичній науці.

Мета статті полягає в установленні особливостей правового регулювання адміністративної відповідальності науково-педагогічних працівників за порушення правил академічної доброчесності й розробленні пропозицій для вдосконалення порядку притягнення порушників до відповідальності.

Виклад основного матеріалу. Одним із обов'язків науково-педагогічних працівників є здійснення наукової діяльності, що передбачено в самому визначенні науково-педагогічного працівника, закріпленому в ч. 1 ст. 53 Закону України «Про вищу освіту» (далі – Закон № 1556-VII) [7]. Відповідно до п. п. 12 і 18 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», науковою діяльністю є інтелектуальна творча діяльність, яка спрямована на одержання нових знань або пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Результати наукових досліджень можуть мати форму наукових статей, тез доповідей, збірників наукових праць [8]. О. Є. Костюченко звертає увагу на те, що кінцевим результатом наукової діяльності є академічний текст, який оприлюднюється у фахових наукових виданнях для ознайомлення наукової громадськості з результатами власної наукової діяльності [1, с. 25–26]. Отже, викладачі закладів вищої освіти, здійснюючи наукову діяльність, досягають певних результатів, які можуть бути опубліковані у вигляді тез доповідей учасників конференцій або наукових статей.

Варто звернути увагу на те, що, згідно з п. 3-1 ч. 1 ст. 58 Закону № 1556-VII, науково-педагогічні працівники зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності в науково-педагогічній діяльності. Крім того, п. 1-1 ч. 1 ст. 1 Закону № 1556-VII визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів і правил, визначених у законодавстві, якими мають користуватися учасники освітнього процесу, у тому числі під час провадження наукової діяльності, з метою забезпечення довіри до наукових досягнень окремих дослідників [7]. Згідно з ч. 2 ст. 42 Закону України «Про освіту» (далі – Закон № 2145-VIII), дотримання академічної доброчесності передбачає посилення на джерела інформації в наукових дослідженнях, дотримання норм законодавства про авторське право, надання достовірної інформації про джерела використаної інформації [9]. Як передбачено в Кодексі академічної доброчесності Національного агентства забезпечення якості вищої освіти (далі – НАЗЯВО), доброчесність – відданість учасників процесу реалізації державної політики у сфері якості вищої освіти моральним принципам і стандартам, які створюють бар'єр для недоброчесності [10]. Таким чином, наукові дослідження мають відповідати вимогам академічної доброчесності. Дотримання цих вимог свідчить про самостійність і достовірність наукової праці.

Є. В. Дуліба й В. І. Гришко звертають увагу на те, що в законодавчому визначенні академічної доброчесності відображено етичні (деонтологічні) вимоги до процесу навчання, викладання й наукової діяльності [2, с. 9]. На переконання Д. В. Сопової, академічна доброчесність у добу сьогодення є основою духовної цілісності та морального образу особистості, міцності характеру педагога [3, с. 53]. Зазначені науковці справедливо відзначають важливу роль дотримання принципів академічної доброчесності в науковій діяльності.

Як передбачено в ч. 1 ст. 433 Цивільного кодексу України, об'єктами авторського права як різновиду права інтелектуальної власності є літературні, художні й інші твори [11]. Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права», до об'єктів авторського права належать літературні твори наукового характеру, викладені в письмовій, електронній чи іншій формі [12]. Можемо зробити висновок, що наукові статті викладачів, опубліковані за результатами їхніх досліджень, є об'єктами авторського права як різновиду права інтелектуальної власності.

Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності встановлена в ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Диспозиція цієї статті КУпАП закріплює такий склад адміністративного проступку, як незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності [13]. Отже, адміністративну відповідальність передбачено за різні види порушень права інтелектуальної власності, які можуть полягати в недотриманні академічної доброчесності під час опублікування результатів власних наукових досліджень.

Одним із порушень авторського права, перелічених у п. 2 ч. 1 ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права», є плагіат, тобто опублікування твору або його частини в незмінному або видозміненому вигляді під іменем особи, яка не є автором цього твору [12]. Цілком можливо передбачити можливість плагіату в наукових дослідженнях, коли окремих науково-педагогічний працівник публікує частину статті або дисертаційного дослідження іншого науковця під своїм іменем.

Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону № 2145-VIII, серед порушень академічної доброчесності передбачено академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію та фальсифікацію в наукових працях. Зокрема, академічний плагіат передбачає відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства. Фабрикація полягає у вигадуванні даних чи фактів, а фальсифікація – у свідомій зміні або модифікації вже відомих фактів [9]. Подібні випадки порушень права інтелектуальної власності, авторського права й академічної доброчесності можуть бути виявлені в текстах наукових досліджень. Усі вони можуть бути кваліфіковані за ст. 51-2 КУпАП.

Згідно з ч. 1 ст. 255 КУпАП, складати протоколи про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 51-2 КУпАП, мають право працівники поліції. Розгляд протоколу про порушення прав інтелектуальної власності належить до компетенції районних судів [13]. Отже, з повідомленням про порушення авторського права науковець має звернутися до органів поліції.

Після отримання заяви про порушення авторського права перед поліцейським, якому буде доручено її розгляд, постане проблема доведення факту запозичення чужого тексту в публікації або іншого порушення права інтелектуальної власності. Самостійно зробити такий висновок поліцейський не зможе внаслідок відсутності спеціальних знань.

Норми законодавства про адміністративні правопорушення передбачають можливість залучення експерта для участі в провадженні по справі про адміністративне правопорушення. Згідно зі ст. 250 КУпАП, висновок експерта є одним із різновидів доказів у справі про адміністративне правопорушення. Відповідно до ч. 1 ст. 273 КУпАП, експерт у справі про адміністративне правопорушення призначається органом або поса-

довою особою, у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, в тому разі, коли виникає потреба в спеціальних знаннях [13]. Варто звернути увагу на те, що, згідно з ч. 2 ст. 15 Закону України «Про судову експертизу», можливим є проведення судових експертиз державними спеціалізованими установами у справах про адміністративні правопорушення [14]. Як передбачено в п. 1.2.5. Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, одним із видів судової експертизи є експертиза у сфері інтелектуальної власності. Одним із об'єктів цієї експертизи можуть бути літературні твори наукового характеру [15]. Отже, нібито існують достатні правові підстави для призначення експертизи об'єктів інтелектуальної власності у справі про адміністративне правопорушення.

Водночас для призначення експертизи у сфері інтелектуальної власності у справі про адміністративне правопорушення виникає чимало процесуальних проблем. Зокрема, норми КУпАП не встановлюють, який саме документ має скласти поліцейський для залучення експерта: постанову, лист до наукової установи судових експертиз або інший документ? Також варто звернути увагу на ст. 7-1 Закону України «Про судову експертизу», яка передбачає, що підставою для проведення судової експертизи є відповідне судове рішення чи рішення органу досудового розслідування або договір з експертом чи експертною установою [14]. Здійснення досудового розслідування передбачено в Кримінальному процесуальному кодексі України, а не КУпАП. На підставі наведеної норми можливо залучити експерта для розгляду справи про адміністративне правопорушення лише судді, який буде розглядати протокол про адміністративне правопорушення. Але ж як саме поліцейський може зробити висновок у справі про адміністративне правопорушення, необхідний для складення протоколу, якщо не матиме висновку експерта. Серед підстав для призначення судової експертизи не вказано звернення посадової особи, яка здійснює провадження у справі про адміністративне правопорушення.

Науковці також відзначають низку проблем у правовому регулюванні порядку проведення експертизи у справах про адміністративні правопорушення. О. М. Ключев звертає увагу на те, що в КУпАП не передбачено види судових експертиз, які можуть бути призначені, існує необхідність більш чіткого визначення вимог до судового експерта, його прав та обов'язків у справах про адміністративні правопорушення [4, с. 145–146]. Досліджуючи роль експертизи в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, Н. В. Шахман стверджує, що правоохоронці, призначаючи експертизи в цих справах, керуються нормами кримінально-процесуального законодавства за аналогією. Науковець наголошує, що така ситуація потребує виправлення [5, с. 242]. О. П. Угровецький вважає, що норми КУпАП не містять вимог до форми, змісту і структури висновку експерта, що є суттєвим недоліком, який потребує усунення [6, с. 269]. Отже, науковці визначають чимало прогалин у правовому регулюванні порядку призначення експертизи у справах про адміністративні правопорушення й оформлення висновку експерта. Наголосимо, що в ст. 7-1 Закону України «Про судову експертизу» передбачено можливість проведення судової експертизи на договірній основі. Перелік суб'єктів судово-експертної діяльності встановлено в ст. 7 Закону України «Про судову експертизу»: науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України та МОЗ України [14]. Таким чином, досліднику, який підозрює незаконне запозичення результатів його наукової діяльності іншим автором, варто замовити проведення експертизи у сфері інтелектуальної власності в науково-дослідній установі.

Особливості підготовки та призначення судових експертиз встановлено в Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень (далі – НМР експертиз). Зокрема, у главі 5 НМР експертиз урегульовано особливості проведення експертизи об'єктів інтелектуальної власності.

Зокрема, для дослідження експерту можуть бути поставлені питання: чи є об'єкт дослідження результатом творчої праці? чи є певний твір переробкою іншого твору? чи мало місце відтворення одного твору під час створення іншого твору? [15]. Подібні питання можуть бути поставлені для дослідження експертові. Звичайно, для проведення дослідження варто надати дві наукові статті або інші дві наукові праці, які необхідно порівняти й стосовно яких треба сформулювати відповідні висновки. Один примірник твору повинен стати прикладом академічного плагіату, тобто відтворення тексту без посилання на автора. Водночас інший твір повинен являти собою авторську працю, з якої було запозичено певний текст, думки й висновки дослідника.

Варто відзначити, що певні повноваження щодо встановлення фактів порушення вимог академічної доброчесності має НАЗЯВО. Відповідно до ч. 9 ст. 19 Закону № 1556-VII, у складі агентства має бути створений комітет з питань етики, до повноважень якого належить розгляд звернень з приводу порушення академічної доброчесності [7]. Отже, для підтвердження випадків академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації або інших порушень академічної доброчесності в статтях і тезах доповідей науково-педагогічний працівник може звернутися до НАЗЯВО.

Варто наголосити на тому, що підзаконний акт, який передбачає порядок розгляду скарг і повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації або фальсифікації, затверджений протоколом НАЗЯВО від 24 жовтня 2023 року (далі – Порядок розгляду скарг). Необхідно звернути увагу передусім на те, що, згідно з п. 3 Порядку розгляду скарг, повідомлення щодо наявності академічного плагіату може бути подано стосовно дисертацій або публікацій за темою дисертаційного дослідження, за результатами захисту якого видано диплом кандидата (доктора) наук або доктора філософії [16]. Отже, комітет з етики НАЗЯВО може перевірити дотримання норм академічної доброчесності в дисертаційному дослідженні або окремій статті, у яких відображено його результати. Проведення перевірки дотримання вимог академічної доброчесності в інших наукових працях, які публікують викладачі протягом навчального року, не передбачено. Такий стан суттєво звужує перелік наукових статей, з приводу яких може бути прийнято рішення про порушення автором вимог академічної доброчесності.

Варто звернути увагу на те, що в п. 5 Порядку розгляду скарг передбачено вимоги до змісту такого звернення, поданого викладачем, який проводить наукову діяльність. Згідно з п. п. 9–22 Порядку розгляду скарг, установлення фактів академічного плагіату здійснює Комітет з питань етики шляхом проведення відповідної перевірки. Як указано в п. 28 Порядку розгляду скарг, НАЗЯВО приймає рішення про наявність порушень академічної доброчесності в науковій публікації або відсутність академічного плагіату, фальсифікацій і фабрикацій. Відповідне рішення доводиться до відома скажника, закладу вищої освіти й особи, публікацію якої перевіряли на плагіат [16]. Варто підкреслити, що НАЗЯВО може лише встановити факт наявності академічного плагіату в публікації, жодних заходів дисциплінарного чи адміністративного стягнення агентство не має права застосовувати. Відповідь агентства скажнику, яка підтверджує наявність академічного плагіату в окремій науковій публікації, може бути доказом у справі про адміністративне правопорушення.

Підозри щодо порушення вимог академічної доброчесності в окремій опублікованій науковій статті можуть виникнути під час ознайомлення науковця з працями інших дослідників. Викладач може виявити запозичення з власного дисертаційного дослідження або з власних наукових статей, які були раніше опубліковані, без посилання на справжнього автора. Збіг тексту окремих абзаців у статтях різних авторів може призвести до висновку, що хтось відображає чужі думки без посилання на першоджерело, що можна кваліфікувати як академічний плагіат.

Науковцю, у якого виникли підозри щодо порушення його авторського права на об'єкт інтелектуальної власності – наукову статтю, варто порадити вчинити такі дії:

1. Завантажити й зберегти електронний примірник статті, у якій відображено ваші думки і твердження без посилання на джерело.

2. Підготувати скаргу до НАЗЯВО з приводу порушення правил академічної доброчесності автором наукової статті, який відобразив ваші висновки у своїй статті або тезах доповіді. До скарги додати примірники двох статей. Одна стаття – це та праця, з якої запозичено результати ваших наукових досліджень, а інша стаття – це та стаття, у якій відображено результати ваших наукових пошуків без посилання на вас.

3. У разі відмови НАЗЯВО розглядати скаргу та проводити перевірки наявності випадків академічного плагіату звертатися до науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України для проведення експертизи на договірній основі на підставі ч. 1 ст. 7-1 Закону України «Про судову експертизу». НАЗЯВО може відмовити в розгляді скарги на тій підставі, що вони уповноважені перевіряти дотримання вимог академічної доброчесності лише в тих наукових працях, які відображають результати дисертаційного дослідження.

4. У разі підтвердження факту академічного плагіату у висновку НАЗЯВО додати відповідь НАЗЯВО до заяви про вчинення адміністративного проступку.

5. У разі позитивного висновку експерта до повідомлення про порушення права інтелектуальної власності додати висновок судової експертизи у сфері інтелектуальної власності, яка підтверджує факт порушення авторського права.

6. Звернення до поліції назвати «Заява про вчинення адміністративного правопорушення».

7. У разі отримання повідомлення від поліції про відмову в реєстрації кримінального провадження оскаржити до суду відмову скласти протокол про адміністративне правопорушення.

Висновки. Правові засади адміністративної відповідальності викладачів за порушення правил академічної доброчесності передбачено нормами КУпАП, Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про авторське право та суміжні права». Особливості правового регулювання адміністративної відповідальності викладачів за порушення правил академічної доброчесності під час наукової діяльності полягають у такому:

- адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності на науковий твір установлена в ст. 51-2 КУпАП;

- кваліфікувати порушення права інтелектуальної власності як адміністративне правопорушення, передбачене ст. 51-2 КУпАП, можна незалежно від завдання збитків у результаті запозичення результатів наукових досліджень іншого дослідника;

- для підтвердження факту порушення права інтелектуальної власності необхідно провести експертизу у сфері інтелектуальної власності;

- провести експертизу у сфері інтелектуальної власності можливо на підставі договору між зацікавленою особою (автором) та експертною установою;

- в окремих випадках підтвердити факт академічного плагіату в певній науковій праці мають право експерти НАЗЯВО, їхній висновок може мати силу доказу у справі про адміністративне правопорушення.

Для вдосконалення правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення правил академічної доброчесності пропонуємо таке:

- передбачити в Законі України «Про вищу освіту» повноваження Національного агентства забезпечення якості вищої освіти щодо встановлення випадків порушення академічної доброчесності в будь-яких наукових працях.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть полягати в розробленні пропозицій для вдосконалення правових засад притягнення до адміністративної відповідальності порушників академічної доброчесності.

Використані джерела:

1. Костюченко О. Є. Академічна доброчесність як правова категорія. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 23–26. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/4>.
2. Дуліба Є. В., Гришко В. І. Академічна доброчесність в освітньо-науковому просторі України: соціальні виклики та перспективи удосконалення. *Наукові записки. Серія «Право»*. 2023. № 14. С. 6–12. DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-12-17.
3. Сопова Д. В. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. № 3–4. С. 52–56.
4. Ключев О. М. Правове регулювання судової експертизи у справах про адміністративні правопорушення: сучасний стан і перспективи розвитку. *Теорія та практика судової експертизи та криміналістики*. 2016. № 16. № 142–148.
5. Шахман Н. В. Проблема проведення експертиз у справах про адміністративні правопорушення. *Держава і право. Серія «Юридичні і політичні науки»*. 2010. Випуск 47. С. 238–243.
6. Угровецький О. П. До питання участі судового експерта у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 6. Том 4. С. 266–271.
7. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: (дата звернення: 23.12.2024).
8. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 23.12.2024).
9. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: [laws/show/2145-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text) (дата звернення: 23.12.2024).
10. Кодекс академічної доброчесності Національного агентства забезпечення якості вищої освіти : Протокол НАЗЯВО від 25 лютого 2019 року № 2. *Національне агентство забезпечення якості вищої освіти. Офіційний сайт*. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/> (дата звернення: 23.12.2024).
11. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: (дата звернення: 23.12.2024).
12. Про авторське право та суміжні права : Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 23.12.2024).
13. Кодекс про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 року № 8073-X. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#top> (дата звернення: 23.12.2024).
14. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: (дата звернення: 23.12.2024).
15. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98?find> (дата звернення: 23.12.2024).
16. Порядок розгляду скарг і повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації : протокол НАЗЯВО від 24 жовтня 2023 року. *Національне агентство забезпечення якості вищої освіти. Офіційний сайт*. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/> (дата звернення: 23.12.2024).

References:

1. Kostyuchenko, O. E. (2021). Akademichna dobrochesnist yak pravova katehoriia. [Academic integrity as a legal category]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 3, 23–26. DOI 2021-3/4 [in Ukrainian].
2. Duliba, Ye. V., & Hryshko, V. I. (2023). Akademichna dobrochesnist v osvitno-naukovomu prostori Ukrainy: sotsialni vyklyky ta perspektyvy udoskonalennia. [Academic integrity in the edu-

cational and scientific space of Ukraine: social challenges and prospects for improvement]. *Naukovi zapysky. Seriiia «Pravo» – Scientific notes. Law series*, 14, 6–12. DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-12-17 [in Ukrainian].

3. Sopova, D. V. (2018). Akademichna dobrochesnist u systemi profesiinoi pidhotovky maibutnoho pedahoha. [Academic integrity in the system of professional training of the future teacher]. *Nepererovna profesiina osvita: teoriia i praktyka. Seriiia «Pedahohichni nauky» – Continuous professional education: theory and practice. Series «Pedagogical Sciences»*, 3–4, 52–56 [in Ukrainian].

4. Klyuev, O. M. (2016). Pravove rehuliuвання sudovoi ekspertyzy u spravakh pro administratyvni pravoporushennia: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku. [Legal regulation of forensic examination in cases of administrative offenses: current state and prospects for development]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy ta kryminalistyky – Theory and practice of forensic examination and criminology*, 16, 142–148 [in Ukrainian].

5. Shahman, N. V. (2010). Problema provedennia ekspertyz u spravakh pro administratyvni pravoporushennia. [The problem of conducting examinations in cases of administrative offenses]. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky – State and law. Legal and political sciences*, Issue 47, 238–243 [in Ukrainian].

6. Ugrovetskyi, O. P. (2017). Do pyttannia uchasti sudovoho eksperta u spravakh pro administratyvni pravoporushennia. [Regarding the participation of a forensic expert in cases of administrative offenses]. *Naukovyi visnyk publicnogo ta pryvatnoho prava – Scientific Bulletin of Public and Private Law*, Issue 6, Volume 4, 266–271 [in Ukrainian].

7. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 01 lyptnia 2014 roku № 1556-VII. [On Higher Education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 № 1556-VII]. (n. d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].

8. Pro naukovu i nauково-tekhnicnu diialnist : Zakon Ukrainy vid 26 lystopada 2015 roku № 848-VIII [On scientific and scientific-technical activities: Law of Ukraine dated November 26, 2015 № 848-VIII]. (n. d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: [laws/show/848-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text) [in Ukrainian].

9. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05 veresnia 2017 roku № 2145-VIII. [On Education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 № 2145-VIII]. (n. d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

10. Kodeks akademichnoi dobrochesnosti Natsionalnoho ahentstva zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity : protokol № 2 NAZiAVO vid 25 liutoho 2019 roku. [Code of Academic Integrity of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education: Protocol № 2 of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education dated February 25, 2019]. (n. d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/> [in Ukrainian].

11. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 435-IV. [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine of January 16, 2003 № 435-IV]. (n. d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/find?text> [in Ukrainian].

12. Pro avtorske pravo ta sumizhni prava : Zakon Ukrainy vid 01 hrudnia 2022 roku № 2811-IX. [On copyright and related rights: Law of Ukraine dated December 1, 2022 № 2811-IX]. (n. d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> [in Ukrainian].

13. Kodeks pro administratyvni pravoporushennia : Zakon Ukrainy vid 07 hrudnia 1984 roku № 8073-X. [Code of Administrative Offenses: Law of Ukraine dated 07.12.1984 № 8073-X]. (n. d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: [laws/show/8073-10#top](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#top) [in Ukrainian].

14. Pro sudovu ekspertyzu : Zakon Ukrainy vid 25 liutoho 1994 roku № 4038-XII. [On forensic examination: Law of Ukraine of February 25, 1994 № 4038-XII]. (n. d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12/find?text> [in Ukrainian].

15. Pro zatverdzhennia Instruktsii pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen : nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 08 zhovtnia 1998 roku № 53/5. [On approval of the Instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies: Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated October 8, 1998 № 53/5]. (n. d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98?find> [in Ukrainian].

16. Poriadok rozghliadu skarih i povidomlen shchodo faktiv akademichnoho plahiatu, fabrykatsii, falsyfikatsii : protokol NAZiAVO vid 24 zhovtnia 2023 roku. [Procedure for considering complaints and reports regarding facts of academic plagiarism, fabrication, falsification: minutes of the National Academy of Sciences of Ukraine dated October 24, 2023]. (n. d.) *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 23.12.2024

Vasiliev S., Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor at the Department of History, Archeology and Humanities of the Communal Institution "Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council (Kharkiv, Ukraine)

ADMINISTRATIVE LIABILITY OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL WORKERS FOR VIOLATION OF THE RULES OF ACADEMIC INTEGRITY

The scientific article is devoted to the features of the administrative liability of scientific and pedagogical workers for violation of the requirements of academic integrity. The norms of legislative acts that establish the criteria for compliance with academic integrity, protection of copyright, and intellectual property rights are studied. The legal principles of protecting intellectual property rights and bringing perpetrators to administrative liability for copyright violations are clarified. The by-laws that regulate the activities of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education regarding the establishment of facts of violations of academic integrity are considered.

The legal framework for holding teachers accountable for breaches of academic integrity in scientific activities is established. It is argued that plagiarism and other violations of the requirements of academic integrity can be qualified as an administrative violation, provided for in Art. 51-2 of the Code of Administrative Offenses, regardless of the harm caused by the violation. It is important to note that confirming a violation of intellectual property rights requires an examination of the intellectual property field. It is important to note that the procedure for appointing an examination in cases of administrative offenses, as well as the requirements for an expert's opinion, are not defined in the Code of Administrative Offenses. This lack of clarity represents a gap in the current legislation. Experts from the National Agency for Quality Assurance in Higher Education are authorized to confirm instances of academic plagiarism in specific scientific works.

Proposals are formulated to improve the legislation regulating the conduct of examinations in cases of administrative offenses. It is proposed that the Law of Ukraine On Higher Education establishes the powers of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education to establish cases of violation of academic integrity in any scientific works.

Keywords: academic integrity, administrative liability, legal regulation, intellectual property, copyright, scientific and pedagogical worker.